

Oud Eik en Duinen

Mijn grootouders liggen in een graf op Oud Eik en Duinen. Het is een van de oudste begraafplaatsen van Nederland. De fraai uitgevoerde reclamefolder nodigt ons uit om toch vooral dáár te komen liggen. Het kan al sinds 1247 (na Christus). Ze beloven rust, ruimte en frisse lucht. Dat is prettig als je in je kist ligt.

Er zijn hoge, oude bomen en veel Bekende Nederlanders. Als je daar, zoals ik, een middagje rondloopt kom je de namen tegen van Louis Couperus en Menno ter Braak, van Abraham Kuyper en Willem Drees en van mijn oud-collega Jean-Louis Pisuise, die op het Rembrandtplein werd vermoord.

Dat zal de cabaretiers van nu niet zo gauw gebeuren. Behalve als wij de Profeet beledigen. Ik was dat niet van plan. De vrijheid van meningsuiting is een groot goed, maar ik wil er niet aan dood. Ook mijn familie heeft dat liever niet.

Als kind dacht ik dat op de Dag des Oordeels alle geraamtes rammelend uit hun kist zouden kruipen en op hun grafsteen zouden gaan zitten wachten op een nieuwe bestemming in de Nieuwe Tijd. Daar is nog niks van te merken want de graven zijn, verzorgd of verwaarloosd, nog altijd dicht.

Oud Eik en Duinen is mij al lang vertrouwd. Ik kwam er toen ik achttien was vaak als leerling-journalist van de *Nieuwe Haagsche Courant*, een christelijk-nationaal dagblad dat niet meer bestaat. Ik deed daar klein werk: bruiloften, branden en begrafenissen. Belangrijke begrafenissen. Als er op één dag een paar hotemetoten werden begraven, bleef ik soms dagen op Oud Eik en Duinen hangen om over de doden niets dan goeds te rapporteren. Met titel én voorletters. Dat was van groot belang.

‘Dag mevrouw, mijn naam is Van Vliet van de *Nieuwe Haagsche*. Wel gecondoleerd met de dood van uw man, wat zijn zijn voorletters?’

Koppen maken was een apart vak. Om de zetters te amuseren, plaatste ik soms alternatieve opschriften boven mijn stukjes. Na de begrafenis van het Eerste Kamerlid prof. dr. J.J. Pippel had ik een keurig verslagje geschreven onder het hoofd: ‘Prof. Dr. J.J. Pippel onder grote belangstelling begraven’ en als alternatief: ‘Laatste tippel van J.J. Pippel’.

Het bericht kwam met dit kopje in de krant.

Dat kostte een paar honderd abonnees en een standje van de hoofdredacteur.

Ik was dit keer op Oud Eik en Duinen om het graf van mijn grootouders te bekijken. Een tuinman die de paden stond te harken zei: 'Kom je optreden? Ze zeggen niet veel terug hoor.'

Wij hadden van de beheerder een dreigbrief gekregen waarin stond dat het graf zou worden geruimd, behalve als we het zouden kopen. Dan was het voor eeuwig van ons. Na een rondje bellen met de familie bleek niemand geïnteresseerd. Toen heb ik het maar gekocht.

Begraven is duurder dan je denkt, maar de kans om iets te kopen voor de eeuwigheid krijg je misschien nooit meer. In het graf was nog plaats voor twee volwassenen, stond in de brief. Lidewij kan gerust zijn: wij blijven samen.

Aangemoedigd door deze drieste aankoop regelde ik in een moeite door alles voor rond en na mijn dood. Ik dacht: ik moet deze daadkrachtige bui benutten voordat ik weer terugval in het laffe uitstel van 'we zien wel'. Toen een testament, een levens-testament, een euthanasieverklaring, een bewijs van grafrecht, een met de hand geschreven codicil, een lijstje met wensen voor mijn begrafenis en een bijgewerkt adressenbestand voor mij op mijn werкта-

fel lagen, heb ik de hele zooi in een door Aat Verhoog beschilderd koffertje gedaan en achter een grote kamerplant uit het zicht gezet.

Ik ging zitten en zei met een diepe zucht: 'Zo, dat is geregeld. Nu hoef ik alleen nog dood.'

In plaats van een gevoel van tevredenheid over alle verstandige maatregelen, zakte ik weg in diepe neerslachtigheid. Mijn hele verleden walste over me heen en ik zat jankerig te turven wat er allemaal voorgoed voorbij was. Ik bedoel hier niet het verleden dat ik als sappige anekdotes het café in strooi. De sterke verhalen van hoe warm het was en hoe ver en hoe verschrikkelijk en nog nooit vertoond en hoe schitterend ik daar toen uit tevoorschijn kwam. Nee, dat bedoel ik niet. Ook niet de herinneringen waaruit ik in door drank beneveld zelfbeklag een zeikerige smartlap samenstel. Het verleden dat ik herkauw als bitterzoete lekkernij in mooi geformuleerde droevigheid. Dat levert niet veel op. Misschien een tekst voor mijn dichtbundel die nooit zal verschijnen.

Ik bedoel nadrukkelijk en alleen: de werkelijk Voltooid Verleden Tijd.

Vooraf het verleden van die schitterende allereerste keer van iets of van iets met iemand. De nooit meer zo gevoelde warme gloed waarmee ik in blanke, onbelaste vrijheid mijn wereld voor het eerst ontdekte. Mijn Eva en mijn Paradijs. Met een ge-

voel van: hier gaat het om, dit heb ik al die tijd gezocht, zó is het goed, zó is het bedoeld en zó moet het blijven!

Maar zo blijft het niet. En daarom gleed ik in die stemming onderuit in heimwee en verlangen. Maar ook in het besef dat er aan het einde van mijn leven in ieder geval nog één eerste keer komt die alles van het verleden zal overtreffen.

Daarna vond ik troost in wat Lidewij laatst zei: 'Voor doodgaan hoef je niet bang te zijn. Dat lukt altijd.'

*Je mag al blij zijn als je oud wordt
Zonder schuldgevoel en spijt
Zonder dat je nog zegt
'Ik zou eigenlijk, toch misschien...'*

*Oud zijn in tevredenheid
Zonder wrok of zelfverwijt
Rustig zeggen: 't is mijn tijd
Ik hou het voor gezien
Ik mag al blij zijn als het zo zal gaan.'*

*Maar ik hoop dat ik blijf leven
Met verlangen in mijn bloed
Ik hoop dat ik blijf zeggen:
'Ik zou eigenlijk toch misschien...'*

*Oud zijn in gedrevenheid
Open ogen, armen wijd
Bij de les en bij de tijd
Tot in mijn laatste seizoen*

*En het ten slotte zo zal gaan
Dat ik van mijn sterfbed op zal staan
en zeg: 'Geef mij mijn jas eens aan
Ik heb nog wat te doen!'*

Wim Kan

Wim Kan was eigenlijk de eerste stand-up-comedian van Nederland. Hij was natuurlijk veel meer, maar toch vooral de godfather van de lange conference, die door een hele generatie jongere cabaretiers na hem in vele variaties over ons is uitgestort. Zoals Fons Janssen zei: 'Per man, driekwart Kan.'

Hij leefde met Corry Vonk in een zelfgekozen, goed beschermd isolement. Vrijwel het hele volk als bewonderaar, maar voor zover ik weet weinig vrienden. De grappen voor zijn conferences bepaalden zijn leven. Uit zijn dagboeken spreekt een grote onzekerheid. 'Als het doek valt, rijst de twijfel,' zei hij zelf.

Herman van Veen en ik zaten een keer samen in het KRO-radioprogramma *Van twaalf tot twee*. Het was een stralende winterdag en er lag overal ijs.

Wij hadden afgesproken na de uitzending te gaan schaatsen op de Loosdrechtse Plassen. Onze noren lagen in de achterbak.

Die dag was Wim Kan jarig. In een bui van grote overmoed besloten we hem te gaan feliciteren in zijn huis in Kudelstaart.

Dat was riskant. Wim Kan was een groot artiest, maar geen gulle gastheer. Bij het hek voor zijn huis stond een bordje: WIJ ZIJN NIET OP BEZOEK GESTELD, ZEKER NIET ONAANGEMELD.

Halverwege het tuinpad weer een bordje met: WEET U ZEKER DAT U HIER MOET ZIJN? en naast de deurbel het uitnodigende U KUNT NU NOG TERUG. Wij kenden deze afschrikwekkende teksten van eerdere bezoeken, die via impresario Wout van Liempt, na veel vijven en zessen van uitstel-afstel-toch-maar-wel, tot stand waren gekomen.

Wim Kan was voor ons ‘Vader Kan’. Hij had ons ooit, omdat hij ons goed en aardig vond, als zijn zonen geadopteerd. Een late roeping als compensatie voor zijn eigen kinderloosheid? Hij schreef naar aanleiding van onze voorstellingen (die hij trouw bezocht) en nieuws over ons in de media, lange handgeschreven brieven. Die begonnen altijd met: ‘M’n lieve zoon, je vader laat je weten...’* Dan

* Een variant op het liedje van Koos Speenhof. Een brief van een moeder aan haar zoon in de gevangenis: ‘Mijn lieve zoon, je moeder laat je weten...’

volgde heel voorzichtig commentaar op wat hij van ons had gezien of gehoord.

‘Vader zag... en vader dacht dat het misschien beter zou zijn als... maar ik ben ook maar een mens... dus vergeet wat vader vindt en...’

Als hij iets mooi vond, schreef hij: ‘Alle lichtjes gingen branden’, en hij ondertekende met ‘Je liefhebbende Vader Kan’.

Alleen toen Herman in Duitsland begon en ik een Engelse show ging doen, was hij een fel tegenstander van onze buitenlandse ambities. Die vond hij verwerpelijk en stom. Het ging toch goed met ons in Nederland? Waren Londen en Berlijn nou zoveel leuker dan Haarlem en Breda? Wij vonden van wel en gingen tegen zijn adviezen in op avontuur in andere landen.

Herman en ik reden dus op zijn verjaardag met de bloemen die wij van de KRO hadden gekregen een beetje lacherig naar zijn huis en belden aan. Er werd niet opengedaan. Het bleef ook na herhaaldelijk bellen stil.

Herman had zijn gitaar bij zich en wij begonnen verjaardagsliederen te zingen. Wij werkten het hele repertoire af, van ‘Lang zal vader leven’ tot ‘Er is er een jarig hoera hoera, dat is niét te zien, dat is hij!’ In majeur, in mineur, langzaam en in uptempo.

Na tien minuten verscheen het verschrikte hoofd

van Corry Vonk voor het ronde ruitje in de voordeur. Toen ze zag dat wij het waren, deed ze de deur op een kier en vroeg ongerust: 'Wat komen jullie doen?'

'Vader Kan feliciteren.'

'Ik denk niet dat hij dat wil,' zei Corry. 'Hij heeft een slecht humeur vandaag.'

'Misschien kunt u toch aan hem vragen of hij ons wil zien,' zeurden wij, 'we hebben bloemen meegebracht.'

'Kom dan maar even binnen,' zei Corry. 'Hij ligt nog in bed, maar ik zal kijken wat ik voor jullie kan doen.'

Wij mochten in de woonkamer gaan zitten en kregen koffie. Corry bleef verdacht lang weg. Eindelijk kwam ze terug en zei: 'Hij vindt het goed. Jullie mogen naar hem toe.' Ze liet ons in de slaapkamer en verdween meteen weer naar elders.

Wim Kan zat rechtop in bed in een wit-blauw gestreepte pyjama. Om hem heen lagen de ochtendbladen en de verjaardagspost. Hij keek nors en leek niet toegankelijk voor iets leuks.

Wij begonnen aan een reprise van onze verjaardagsliederencyclus. Bij de derde versie van 'Happy Birthday' kwam er een kleine twinkeling in zijn ogen en daarna de aanzet tot een lachje. Toen gooide hij de dekens van zich af, sprong uit bed en riep: 'Hebben jullie schaatsen bij je? Ja? Ga dan maar te-

rug naar Corry, ik kleed me aan. We gaan de plas op!

Het werd een onvergetelijke middag. Wij vormden een treintje met Herman voorop, Wim Kan op ijshockeyschaatsen in het midden en ik als laatste man. Zo zwierden wij over de Westeinderplas in de winterzon. De hele lange middag tot het donker werd. En we waren gelukkig.

Nooit heb ik Wim Kan zo uitgelaten, zo jong en zo grappig gezien.

Het is het beeld van deze vaak sombere en twijfelende man dat ik zal blijven koesteren en wil vasthouden. Vooral omdat het slot van zijn leven niet zo vrolijk is geweest. Zijn laatste theaterprogramma was voor het eerst in jaren niet goed beoordeeld en zijn oudejaarsconference, die hij had uitgevonden en waar zes miljoen mensen op zijn avond als het hoogtepunt van het tv-seizoen naar uitkeken, viel tegen.

Hoe kwam dat? Corry Vonk was ernstig ziek en Wim Kan, die geen dag zonder haar kon, was daardoor zo aangetast dat hij niet gemotiveerd was voor de krachttoer van oudjaar 1982. De ziekte van Corry had al zijn aandacht en tijd gevraagd en hij was daardoor niet toegekomen aan nieuwe grappen op de actualiteit. Daarom wilde hij de uitzending afblazen. Na lange en slopende gesprekken met re-

gisseur Nico Knapper en zijn andere raadgevers besloot hij het toch te doen.

Wat ten slotte de doorslag gaf, was dat Corry zei: 'Wim, ze willen je.'

Hij stelde een programma samen van gedeeltelijk oud materiaal en ging onzeker de opname in. Het werd niet het succes van vorige jaren. Het publiek miste de actualiteit en koos die avond genadeloos voor Freek de Jonge die op het andere net de oude meester in kijkdichtheid en waardering overtrof.

Corry Vonk zou Wim Kan uiteindelijk nog overleven, maar hij kon het laatste stadium niet aan. Hij verkommerde en verloor zijn creativiteit, zijn humor en zijn kracht om te leven. Ten slotte stierf hij eenzaam en ondanks een glanzend theaterleven ongelukkig, ook door de matige ontvangst van zijn laatste twee artistieke producten.

Daarom heb ik dat beeld nodig van de dag waarop Vader Kan als een jonge hond met ons op het ijs dolde en ons royaal trakteerde uit de schatkamer van zijn grote komische talent. Hij was het idool uit mijn jongensjaren en mijn bewondering is tot de dag van vandaag onaangetast gebleven.